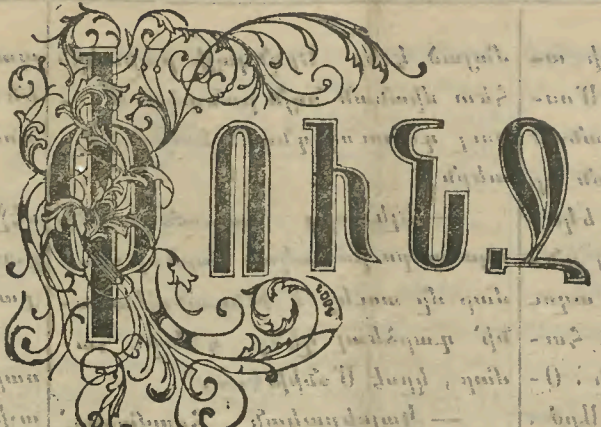

Փոփոխութիւնն օրերը կը նշանակուին: - Տարեկան
բաժանորդագրիւն եւ կրնա արժանի լինել
վարկի, թէ՛ մայրաքաղաքի եւ թէ՛ արտասահման
թէ՛ գաղտնի, համար: - Վերջ եւ կրնա արժանի լինել
թանկագին կրթական: - Հասարակ 40 մարտի 1, եւ կը
գտնուի Գաղտնի Գաղտնի Գաղտնի Գաղտնի Գաղտնի
դուր եւ Գաղտնի Գաղտնի Գաղտնի Գաղտնի Գաղտնի
3 դարձեալ եւ մէկ անգամ համար: Արեւի ամառ կը
կրնա անգամ համար:

ՀԱՅ ԳԻՐ

Ա. ՏԻՐԱԿՅԱՆ

Պաշտօնագր. նախկին համ. վերի յարկ. Թիւ 16

ԽՈՐԱԳՐԱՅԻՆ ՓՈԽՆԵՐ

Տեղեկագիր Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին. 1894 թ. 16 - 1894
Դեկտ. 31. - Բանի մ'օր. յառաջ
տեսանք այս տեղեկագիրն, զոր
առ. Բաղ. ժողովն ուղղած է հը-
րատարակած է Թաշահան Սարգիս
էֆենտի, իբր հոգաբարձու նոյն
հաստատութեան:

Բաւական ուշադրութեամբ աչ-
քէ անցուցինք այս տեղեկագիրն,
եւ դիտեցինք թէ՛ Թաշահան է-
ֆենտի թէ՛ Թաշահան տարիի մը չափ
ժամանակ ալ առանց ախտատե-
լի առանձինն վարած է Հիւան-
դանոցի հոգաբարձութեան պաշ-
տօնը, եւ այդ դժուար առարկայ
մէջ (քօշտաւ եւ երկրաշարժ), սա-
կայն գործունէութեամբ ու աշա-
ղըրթութեամբ յաջողած է բարձր
վարել, յաղթանարելով այն ա-
մէն դժուարութիւններն, զորս
ոմանք յարուցին եւ որոյ վրայ ծա-
նոթութիւններ կը տեսնուին տե-
ղեկագիրն մէջ. - ծանոթութիւն-
ներ, յորոյ անխառնութիւն չէ
մակարելի թէ անձնական հա-
կաւորութիւնք եւ սխալման թիւնք
առաւել արեւի փայտին երկր թըշ-
առաւ որոտապարեղել, եւ թէ Թաշ-
ահան էֆենտի հաստատամտու-
թեամբ չդիմադրէր եւ չտոկար:

Նկատելով յայնժամ բժշկաց
ոմանք ծայրայեղ վարմունքն, եւ
ընդ նմին լրացական սոսյու ու
կծու դատաւիտութիւններն, յաւ
կը յայտնէինք եւ կառավարէինք
չմտնել թշուառաց, կրից ու հա-
ճոյից խաղալի չննել թշուա-
ռաց պատասխարանք, եւ դոնէ շը-
նորհակալութեան բաւերով խը-
րախուսել աշխատանքներն:

Նոյնը կառավարելով ահա այս
առթիւն եւ, եւ կը փափաքէր որ
Ամեն Ս. Պատրիարք Հայրն ու
Քաղաքական Ժողովն պարտու-
պատշաճ շնորհակալութիւնք մա-
տուցանեն Թաշահան Սարգիս է-
ֆենտի եւ այսպէս գէթ անուղ-
ղակ կերպիւ հերքեն Թաշահան է-
ֆենտի պաշտօնավարութեան ու
անձին գէթ եղած նախատինքնե-
րն:

Այս առաջարկութիւնը կընենք
առաւել սա՛նապատկառ. որ Պատ-
րիարքարան երախտագիտութեան
կարեւոր օրինակ մ'ընծայէ այլոց,
եւ թոյլ չտայ որ առաքինատէր ան-
ձինք տեսնելով Թաշահան էֆեն-
տիի գէթ եղած նախատինքնն,
խորշին պաշտօնավարութենէ, եւ
առեւի դժուարին լինի այսուհետեւ
ազգային պաշտօններու համար
արժանաւոր անձեր գտնել:

Հիւանդանոցն, ինչպէս արդէն
յաճախ բռնած ենք, նաեւ իբր մեր
որբութեան ու պատանեկութեան
պատասխարանն ու կը թարման, մեր
խորին ուշադրութեան առարկայ

եղած է, եւ անտարբեր ֆիտյաժ
չենք երբ այդ պատասխարանին վը-
նասակար գործ ու բնեցայք դի-
տած ենք: Անտարակոյս Թաշ-
ահան էֆենտիի գէթ նախ մեր
գանդատանայ ծայն կը բարձրա-
ցնէինք, եւ թէ երբէք դանդա-
տանայ արժանի ինչ նկատէինք
նորա ընթացից մէջ, բայց տեսնե-
ր որ նա միայնակ ֆիտյաժ էր քօ-
շտայի դժնեղ առարկայ մէջ, եւ նա
առանձինն երկրաշարժին աղետից
գէթ կաշխատէր անձնուրարար:
Մեր չափ գոհ կը լընար եւ թէ
Հիւանդանոցի նորընտիր հոգա-
բարձութիւնն յաջողի Թաշահան
էֆենտիի չափ օգտակար եւ ար-
դիւնեւոր լինի, եւ կը դառնամք
իբր հրապարակագիր, մեր շնոր-
հակալութիւններն մատուցանել
Թաշահան էֆենտիի, եւ վստահա-
ցնել զինքն թէ՛ իւր արդիւնա-
ւոր եւ անձուէր պաշտօնավարու-
թեան վստ. յիշատակն ո՛չ երբէք
կը հանմանայ չարախօսութեամբ եւ
ծայրայեղ դատաւիտութեամբ ու
մանց:

Թ. Փրկչի Հիւանդանոցին ՓՈԽՆԵՐ

Մարտի 14 Մայիս 1895.
- Չանազան յորտեր. - Լաղարդի
Չանազան յորտեր մէջ կարգաւոր
Խաղալիքի քահանայ հարց. նը-
կատմամբ գրուածն, կը թեւա-
դրուինք եւ մենք նշանակել առ-
տանօր տեղեւոյ Ս. Երբորդութիւն
եւ Ս. Յարութիւն եկեղեցեաց մէջ
ստեղծ կատարուած ապօրինի սո-
վորութեանց նկատմամբ Տեղապահ
հօր անխառնութիւնք: Մինչ ցարդ
սովորութիւն էր եկեղեցեաց մէջ
քահանայից, ժամկոչի, բռնաբա-
րի, դատաւորի, դպրոցի, եկեղեց-
այ, տնակ աղքատաց, ճանապար-
հորդաց, բարեկամաց հաստա-
տութեանց եւ այլն եւ այլն համար
8-10 անձինք ձեռքերնին մէկ մէկ
Պապիս բռնած եւ իրարու ետեւէ
չարուած Ժողովրդեան մէջ պը-
տեղելով ստակ կը հաւաքուէր:
սակայն տեղեւոյ Առաջնորդ Գեր
Սրբազան հայրն իւր պաշտօնավար-
ութեան ժամանակ Աւետարանի
«Տուն իմ տուն աղօթից կոչեա-
լի» խօսքին վրայ յեցած արդիւնք
այդ սովորութիւնը, պատուիրելով
որ միայն կերակէ եւ տօն օրերը
եկեղեցեաց դուռ մէկ մէկ պը-
նակ դուռի, եւ ինչ որ գոյանայ ե-
կեղեցին, դպրոցը, քահանայից
դասն եւ տնակ աղքատներն հա-
ւաքապաշտ բաժնեն: Ինչ որ ալ
լինի, արդեւ մ'էր սա, որ քա-
հանայք գէթ կ'ենալ չկարողայն:
որով տարի մը տեսց. բայց ապա
երբ Առաջնորդ հայրն ստիպուե-
ցաւ հեռանալ քաղաքէս՝ բայց ի
մայր եկեղեցեաց քահանայից, Ս.
Երբորդութիւն եւ Ս. Յարութիւն ե-
կեղեցեաց քահանայք եղծեցին

այդ պատուէրը եւ սկսան դար-
ձեալ շարունակել նոյն հին սովո-
րութիւնը: Սրբ. խորհուրդ. կու-
տամք յիշեալ եկեղեցեաց Թա-
շահան խորհրդոյ եւ եկեղեցեաց
ներու որ եւթէ այդ մասին տե-
ղապահ հայրն անխառն կը գը-
նորիս, գէթ իրենք զարժանք տը-
նօրինեն, յիշելով Քրիստոսի սե-
ղանորդներն, աղանակաճառնե-
րն, եւ այլն եւ այլն, խորազանով
տաճարէն դուրս վանելը: Այս
տարի տեղեւոյ քահանայ հարց
առեւի լաւ եւ շնորհակալութեան
արժանի գործ մ'ըրին Յարութեան
տօնի երկրորդ օրը գերեզմանա-
տուն երթան արգիլելով Ժողո-
վրդեան. վստ. զի նախորդ տա-
րիներն հարս, աղջիկ, պառաւ,
պատանի, երիտասարդ եւ ծեր ի-
րար խառնուած՝ գերեզմանատան
մէջ կը խօսակցէին ու կը դրօշմու-
տնային ծանօթութիւնը մէկ կողմ ձգե-
լով: Եւ վերջն ալ կը լինէին զիրար
բամբասել թէ՛ «Յ... ին տղան
Ս... ին աղջկանը սիրահարեր է
եւ կուզէ անոր հետ նշանուիլ. եւ
Պ... ին տղան իւր տնակը տես-
նել ուղերով՝ գերեզմանատան մէջ
չորս կողմը կը դառնար եւ այլն
եւ այլն»: Սոյսլիսի եւ ասկէ առեւի
բամբասանաց եւ զրպարտութեանց
տեղի կուտային այդ հին սովո-
րութիւնները: Տեղեւոյ կանանց
դատուն մէջ կան կարգ մը անտե-
նագիտութեան հակառակ հին սո-
վորութիւններ, որոց վրայ կը խօ-
սի Պ. Հ. Պենէնեանի տեղեկագը-
րութիւնը, որոյ ձեռագիրը Կ. Պօ-
լիս զրկուած է առ ի հրատարա-
կութիւն: Այս անտեղի սովորու-
թեանց առաջին տնեւրու համար
Գեր. Սահակ եղիսկոպոսն կ'ըստ.
ու. Բաղ. Ժողովոյ եւ յարանաւա-
նութեանց կրօնական պետերուն
հետ խառն նիստ ընելով արգիլեց
զայս: Բայց վերջը նորա ալ չգոր-
ծաղբուցան: Խառն Ժողովն իւր
նիստին մէջ այդ արգիլեցներուն
համար կանոնադիր մը չինեց, որ
տեղեւոյ երեք եկեղեցեաց մէջ
կարգադրուեցաւ, որոյ վրայ դրեն
Պ. Արքաւր Աղաթիկեանի կը թո-
ղուէր: Նորաստեղծ ուսուի գը-
նացող Մալաթիայից վերադար-
ձան ամոյս 6 ին, որոց մէջ էին
նաեւ Ս. Երբորդութիւն եկեղեցեաց
Բաղ. խորհրդոյ անդամներէն Ս.
Ստեփան էֆենտի Պենէնեան եւ Ս.
Սարգիս էֆենտի Գենէնեան: Սա-
րգիս Բաղ. Ժողովն նկատելով
քահանայից նուազութիւնն, որո-
շեց Յովհաննէս էֆենտի Մուրա-
տեան եւ Գրիգոր էֆենտի Տ. Ստե-
փանեան Ուրֆա զրկել առ ի ձեռ-
նադրութիւն, որոց առաջինն այս
առաւօտ Մայր եկեղեցեաց մէջ
քորով խօսեցաւ: Առջաւի

Ա. Փրկչի Հիւանդանոցին ՓՈԽՆԵՐ

Տրապիզոնէ Մայիս 17 թուով
նախակ մը հետեւեալ մանրամա-
նութիւնները կը հաղորդէ Այ-
վադեան Նիկիէ վարդապետ-ան-
նասպանութեան վրայ: «Մա-
լիսի սկիզբէն ի վեր Տրապիզոնի
Առաջնորդին վրայ տարօրինակ
յուզանք կը նշմարուէին: Ժողո-
րդի սկիզբէն ի վեր Տրապիզոնի
Առաջնորդին վրայ տարօրինակ
հետապնդեց կանգը: Եւ դարձեալ
սկսած էր պատճառել շատերու:
Մայիս 14-ին կը լսուի թէ Նիկիէ
վարդապետ Պոլիս պիտի երթայ:
12-ին, տեղեւոյ ազգ. վարչու-
թեան կը յայտնէ իւր փափաքը,
վարչութիւնը չհակառակիր իւր
նախադասին՝ այս փափաքին: 13-
ին, ազգայիններէ ոմանք Առաջ-
նորդարան կը դիմեն եւ կը խընդ-
րեն որ Հայր Սուրբ Գրիգոր Ս. յո
դէպքէն քանի մը օր առաջ, երբեք
վարդապետ տեղեւոյ բժիշկներէն
Տրեք. Էնէրեանի հարցունքը կը-
նէ փորձօթով վրայ: Էնէրեան
էֆ. կըսէ թէ ինչ պէտք ունի
պահանջած ծանօթութեանց, քա-
նի որ ոչ բժիշկ եւ ոչ ալ գեղա-
գործ է ինք: Մայիս 13-ի չաքաթ
առուր դիմումն յետոյ է որ եղի-
չէ վարդապետի մտային տկարու-
թիւնը բոլորովին ի յայտ կուգայ:
անդապիւ երկիւղ, տարօրինակ
անձկութիւն եւ չափազանց յու-
ղում կը նշմարեն ամէն իւր քով
դայուներ, այնպէս որ այլ եւս
միայնակ ձգել անխօսեմութիւն
կը նկատուի: Արեւիկայի օրը քա-
նի մը ազգայնոց հետ կ'առքով
պտոյտի կը տարուի եւ երեկոյն ի
դարձին, Տէր Վահան քահանայի
հետ վարչութեան Ստեփանեան է-
ֆենտիին տունը կը հիւրընկալուի:
Առ ի նախադասութիւն, Տէր
Վահան՝ երբեք վարդապետի հետ
մէկ սենեակի մէջ կը պառկի: Յա-
ջորդ երկուշաբթի առաւօտուն,
հրաժեշտ կուտան հիւրընկալ է-
ֆենտիին եւ կը մեկնին: Երբ Ա-
ռաջնորդարան կը հասնին Տէր
Վահան քահանայ՝ Առաջնորդ Հօր
հրամանով գործի մը կերթայ: Ե-
րբեք վարդապետ հաղիւ ինքզինք
առանձին գտած իւր սենեակին
մէջ՝ կը սկսի հատու գործիով մը
ինքզինքը վերաւորել, ոյնպէս որ
գիտածով Տէր Վահան հայրը
երբ ներս կը մտնէ, կ'այլալի տե-
նելով արեւնաշատ սենեակ մը եւ
թիկնաթիւն վրայ կ'աղմակի ին-
կած Առաջնորդն որուն մարմնէն
արիւն կը հոսէր աղբիւրի պէս:
Կայծակ արագութեամբ լուր կը
տարածուի եւ բժիշկներ կը հասնին
անմիջապէս դարձանք ընելու:
անձնասպանութիւնը չէր յաջողած
եւ վտանգ չէր սպառնար: Բժիշկա-
կան ամէն գործողութիւնները լը-

Ա. Փրկչի Հիւանդանոցին ՓՈԽՆԵՐ

րացունելով՝ ընդ հսկողութեամբ
բժշկի մը եւ քանի մը ծառաներու
նիկիէ վարդապետ կը գտնէ ինք-
զինք եւ հետզհետէ կը կաղաւորի
ու կը սկսի խօսիլ: Նոյն օր Ս. Հա-
ջորդութիւն կ'առնու խառնվա-
նէք յետոյ: Սոյն տիւրք մտա-
ւորութիւն տակաւին չառհետա-
ցած՝ Մայիս 16-ի երեքշաբթի օրը
ժամ 9-ին Նիկիէ վարդապետ կը
յաջողի իւր քովի հսկողները մէկ-
մէկ ծառայական պատուականե-
րով սենեակէն դուրս հանել: Չուր
մը եւ այլն ուղերւ ձեւելով եւ ա-
հա այս անխառն մը միայնա-
կութիւնը բաւ կըլլայ Նիկիէ վար-
դապետի համար, ինքզինք պա-
տուհանէն փողոց նետել եւ այսպիսի
բարձրութեան մը ստալպատակին
վրայ: Սրտաճակի եր տեսարանը,
ձախ կողմին ինկած գլուխը խիս-
տախառն աչքերը դուրս ցայտած
եւ տեսնողին սիրտը շարժող քա-
ղայում մը ստացած էր ինքզին-
զինք վարդապետի յաղթանալ
մարմինը:»

Էջմիածնի Արարատ Ամառ-
դրի Սպիւրն թերթէն կիսանամբ
թէ՛ Տիգրիսի մերձակայ թեւէթ
ուխտատեղոյ վանահայր Յովնէի
վարդապետ Խաղաղեան Ապրիլի 8
ին սպանուել է իւր ծառայէն,
եւ Տիգրիսի հոգեւոր ատենի նախան-
գամ Արթ. Տ. Համաղասպ վար-
պապեա կատարել է սպանելոյն
օժման ու յուզարկաւորութեան
հանգէն: Մտաւայն յախտակու-
թեան նպատակաւ գործել է այն
ոճին, եւ անյայտացեր է: Խաղաղ-
եան Յովնէի վարդապետ՝ Էջմիա-
ծնի հնազոյն միաբաններէն էր,
զանազան տեղեր վարչական պաշ-
տօններ վարած եւ հնազանդու-
թեան ու կարգապահութեան օ-
րինակ եղած էր, կըսէ Արարատ:

Խաղաղի թաղական խոր-
հրդոյ տեսնապետ Ծահաղ Ե-
ղիա էֆենտի, գեղին հրդեհէն
փրկուել կարօտելոյ ի նպատակ
հանգանակալ դուռներն ֆեա-
ցորդն, 12082 թ. 8, Տնտեսական
խորհրդոյ յանձնէր է՝ 1240 թ. 6
հաշուով, 175 աւուրց համար,
յորս գրամն իւր քով մնացեր է:
Տնտեսական խորհուրդն, որպէս
պարտ էր, Ծահաղ Եղիա էֆեն-
տիի շնորհակալութիւն յայտնել
է այս աղքատապիտան հոգա-
ծութեան համար, եւ որչափ է՝
իբրեւ նուէր նշանակել իւր սովո-
տուած գումարն:

Ամեն Ս. Պատրիարք Հայ-
րը, երեքշաբթի, Պայրամի առ-
թիւ, կայսերական պալատն ի շը-
նորհաւորութիւն երթալով Պատ-
րիարքարանի գործակաւոր էֆեն-
տիի հետ, առաջին սենեակապետ
Հաճի Ալի պէյէ ընդունուեցաւ:
Եւ նորին վեհափառութեան բա-

